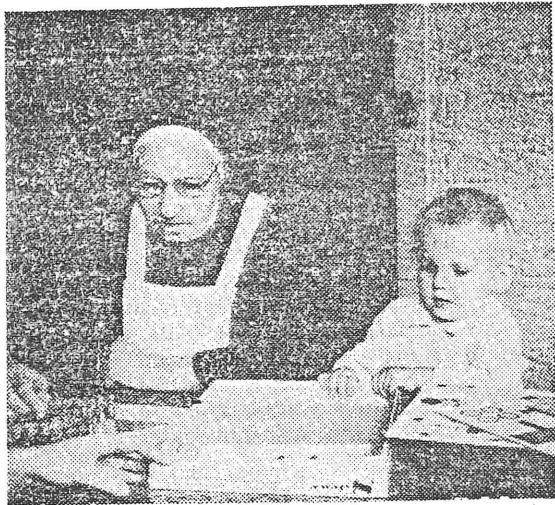

10/12/2022

NOS MORTS

En pia memoria dalla ven. Sr. Blancarda Berther

Pér cu ins scriva in necrolog d'in bien carstgaun, ch'ins ha stimau e carezau, pér lu sentan ins per da dretg ei ch'ins ha piars. Ins queta en quei mument da stuer veser a sesfundrond ina part dalla bellezia da quest mund. Ins senta d'esser vegnius pli paupers, buca materialmein mobein spirtalmein. Traso lessen ins reacquistar il svari, mo nossa stenta ei vana.

Aschia eis ei stau

il di da sepultura, ils 22 d. q. ad Ingenbohl, cu ins ha purtau las restonzas terrestras dalla ven. Sr. Blancarda alla fossa. Negina pumpa, negina canera e negina rueida, na mo il zennet dalla caplutta da morts ha annunziau als presents tgei che daventi. Mo gest quella sempladad, quei riuas, quella tgeuadad e seriusad han schau daventtar quei davos viadi dalla defuncta impressiunonts e significonts. Agl ur da sia fossa ein larmas curdadas, ch'en stadas sco buls nunsvaneivels da carezia sincera e reala.

Sr. Blancarda

ei naschida ils 3 d'october 1901 a Rueras ed ha lu obtenu il num Maria Josefa. Leu ha ella passentau cun ses cars geniturs, Gion Fidel Berther e Mariuschla Hendry ed aunc nov fargliuns, ina ordvart sulegliva affonza e gudiu ina educaziun e formaziun religiosa da fundament nunballucont.

Ils 26 da fevrer 1919 — pia gia cun 17 onns — eis ella serendida en claustra ad Ingenbohl. Ils 30 du'ost 1921 eis ella vegnida vestgida en ed ils 19 da settember 1922 ha ella giu profess ed obtenu il num Blancarda. Ils 14 da settember 1972 ha ella astgau celebrar e festivar il giubileum d'aur da 50 onns profess. Luvrau e barhau ha ella cun grond success 1922—24 a s. Urban, Lucern, 1924—27 ad Immensee, 1927—43 a Rebstein, 1943—49 sco superiura a Nossadunnaun en ina casa d'affons, 1949—59 en Casa s. Gions a Mustér, nua ch'ella ei era stada ils davos sis onns superiura, 1959—62 ad Uznach, 1962—68 a Mälters sco superiura e da leu entochen la mort puspei a Mustér. Quei ei mo ina schetga successiun dils fatgs.

scetta als ses ils 10 da zercladur 1922. «Gia daditg hai jeu giu tema per ils deivets ch'jeu fetschi si a Vus, denton jeu hai speranza, sch'El ha gidau entochen dacheu, sche vegn El era a gidar vinavon.»

Siu quitau pils paupers dils paupers

Sora Blancarda ei adina stada penetrada d'in patratg e spért ordvart social, caritatit, educativ e progressiv. L'essenziala stenta da siu barhar terester ei adina stada dedicada als vegls e manglus, als orfans ed als affons disviai e labils. A Nossadunnaun ha ella duront sis onns (43—49) unfrui sias meglieras forzas a rodundi 100 affons che derivavan da famiglias spartidas u ord relaziuns sclavinadas. A quels affons bandunai, periclitai e disviai ha ella aviert siu cor cumpleinamein e regalau ad els carezia materna a tgiembel. Per quels eis ella stada ina vera mumma, educatura e pedagoga cun plaid, cussegli ed ovra. Cun sia buontad e generusadad capeva ella vreifer da gudignar la confidenza da quels argienviis sco negin. Siu principi era: Buca cun fridas, nauschadad e rigurusadad pon ins curreger e menar ils disviai e labils, mobein sulettamein cun regalar ad els carezia, buontad e confidenza. Gie, per amur da quels giábezs ha ella schizun giu ughegiau da far si senza il consentiment dalla direcziun enqual deivet. Quei fatg fageva panzar ella, aschia ch'ella patertgava cu la sirena d'alarm resunava duront il temps d'uiara: Sch'eis dess giu in bumba sin nossa casa, lu vegness negin sissu da mes deivets.» La finala eis ella tuttina vegnida d'ulivar tut senza schar anavos deivets.

Sora Blancarda praticava pia las metodas che paran a biars dad esser pér ozildi novas e modernas gia avon 30 onns. In eclatant mussament da siu spért progressiv che vegneva depolarablimein lu buca adina capius ed approbaus dalla direcziun da Nossadunnaun.

Igl ei stau encuraschont e significativ

Igl ei stau encuraschont e significativ da veser a celebrar la s. Messa dil requiem funeral in surfrar, in sur cuserin ed in sur nevs. A mi ha ei pariu sco sche quels treis augsegners lessen far attents ils presents allas treis grondas qualitads che la trapassada possedeva, numnadamein: carezia, buontad e sacrificontad. Gie, per tutt ha ella adina giu in maun aviert e surt capiu sco strusch enzatgi la miseria e suffrientscha dil concarstgaun. Aunc ils davos meins avon siu dolorus viadi en spital e viers la fossa seseva ella sera per sera sper il letg dils vegls e malsaus, confidai ad ella en Casa s. Gions a Mustér, rendend ad els curascha, fidonza e speranza. Quei reusseva ad ella da smarvegl, demai ch'ella sezza purtava l'atgna dolur cun grondezia e cun ina pazienzia admirabla e significativa. Malgrad ch'ella piteva fermamein da mal ils peis e mal ils egls e ch'ella saveva notgs en e notgs ora buca durmir muort endinadas attaccas asmaticas, selamentava ella mai. Ella senteva adina pli fetg il pitir dils auters che l'atgna suffrientscha. Danunder quella fermezia e cuntentientscha? Sulettamein perquei ch'ella mava di per di beinmarvegl avon che tut levi on claustra a messa per retscheiver leu grazia a tgiembel per tuttas grevezias dil di naschent.

Klexer!

Vlexer!

Gia ord sias empremas brevs

sentan ins tgei buontad cor pulsava en siu intern e tgei panzieri ella veva per ils ses da casa e per il concarstgaun insumma. Aschia ha ella giu scret ils 26-6-1921 als ses da casa il suandont: «Haiel retschiert Vossa brev la gievgia e la sonda la coffra. Melli «Dieus paghi» persuenter. Vus pudeis cumpreder cun tgei tema jeu spetgavel sin novas da Vus. Il patratg, il bab ei forsa morts, persequitava mei di e notg. Dieus meina ora tut en bein.»

Cun tgei desideri ella giavischava da saver vegnir sora san ins endriescher ord la brev, scretta ils 30-5-1921 sco noviza cuort avon ch'ella ei vegnida vestgida en sco sora: «Dus meins ein ussa vargai el niev temps. Liung ha ei buca semegliau, mo enqual greva ura, cura ch'ins sa buca sin tgei maun ei semeina, dat ei era tscheu, denton sa ei ira sco Dieus vul. Sch'el vul ch'jeu vegni quei ch'jeu hai el senn, sche vegn El era e dar la grazia leutier, era sch'El lai tier ch'ins sto far atras bia.»

En in'autra da sias brevs menziunescha ella era ch'ei detti enqual malaura e stemprau en claustra. Malgrad quei fatg scriva ella verbalmein: «Tuttina sun jeu aunc mai stada erriclada d'esser entrada en quei stan.»

Ella sepanzava plinavon da far quitaus finanzials als da casa, quei san ins leger ord ina brev,

Cun sora Blancarda

ei ina personalitat ida tiel Scaffider che ha mai tschercau l'amur propria, igl agen interess e profit, igl agen laud u renconuschienscha pil prestau, mobein che ha cun siu niebel sentir e patertgar nobilisau il contuorn ed aschia prestau ovras nuns vaneivlas. Sia devisa ei stada da buca far canera, mobein da s'unfrir pils auters, da pitir per els e da gidar els adina e dapertut. Sche larmas da personas che han mo fetg darar spons larmas en lur veta ein curdadas sil tratsch da sia fossa, lu plaidan quellas dapli che mes mo zun munglus patratgs.

Inaga ha ella confessau il suandont: «A mi caschunan bia schabets malenconia e cordoli, che muntan per biars strusch la peina da patertgar suenter.» Quei confess ei bein in eclatant mussament da sia profunda enconuschienscha dall'olma dil concarstgaun e siu pitir.

Jeu lessel concluder cun in patratg forsa buca usitau: Cara defuncta, roga Ti per nus ch'essan restai anavos, sinaquei ch'era nus pudeien anflar silmeins mo in tec da Tia madironza e perfetgadad. Ruaussa enten Quel che Ti has adina admirau, suandau e carezau! Tes fastitgs vegnan a restar per nus muossavias!

V.D.